

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 2 4 2 7 0 1 1 1

JESENSKI IZPITNI ROK

EKONOMIJA

==== Izpitna pola 1 ====

Petek, 30. avgust 2024 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese naliveo pero ali kemični svinčnik, svinčnik, šilček, radirko, računalno in ravnilo.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 30 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**, skice in grafe pa rišite s svinčnikom. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Pri reševanju računskih nalog mora biti jasno in korektno predstavljena pot do rezultata z vsemi vmesnimi računi in sklepi. **Rezultate zaokrožite na dve decimalni mesti, razen če se v nalogi ne zahteva drugače.** Pri rezultatu mora biti vedno navedena tudi valuta oz. merska enota.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 20 strani, od tega 1 prazno.

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

1. Ekonomski problem se nanaša na omejene vire in neomejene potrebe družbe oziroma posameznikov.

- Opredelite pojem dobrina.

(1)

- Dopolnite preglednico tako, da navedete primer komplementarnih dobrin in primer substitutnih dobrin.

Vrsta dobrine	Primer
komplementarni dobrini	
substitutni dobrini	

(1)
(2 točki)

2. Tina se v poletnih dneh hladi s sladoledom. Najraje ima sladoled v kepicah.

- Opredelite pojem mejna koristnost.

(1)

- Preglednica prikazuje Tinino mejno in celotno korist.
Dopolnite preglednico tako, da izračunate manjkajoče podatke.

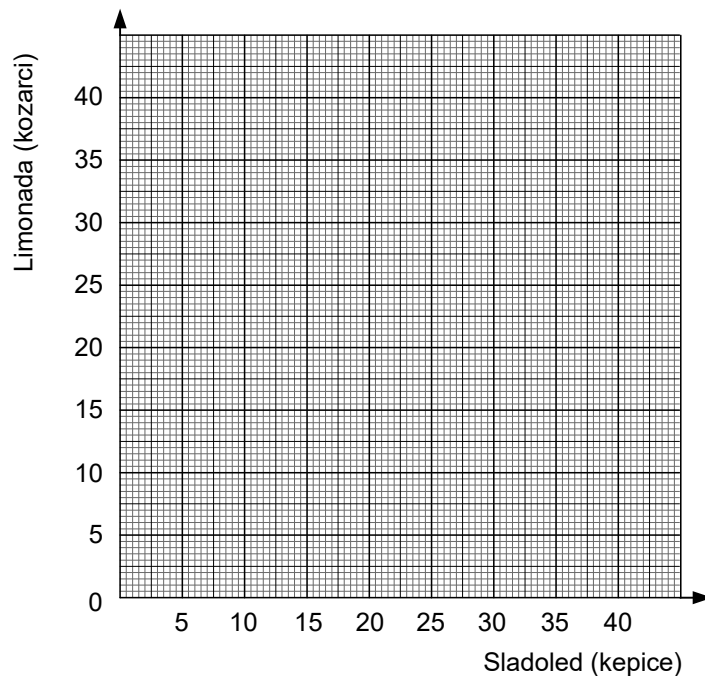
Kepice sladoleda	Celotna korist (TU)	Mejna korist (MU)
0	0	–
1		7
2	12	
3	16	
4		3
5	19	

(1)
(2 točki)

3. Marko preživlja poletne počitnice pri dedku in babici v Modrem zalivu. Z žepnino, ki so mu jo dali starši, kupuje limonado po ceni 3,00 EUR za kozarec in sladoled po 2,00 EUR za kepico. Marko načrtuje, da bo celotno žepnino porabil za nakup 18 kepic sladoleda in 8 kozarcev limonade.

– Analizirajte podatke in vrišite Markovo premico alternativnih možnosti nakupa.

(1)

– Za vsak dodaten kozarec limonade se mora Marko odpovedati _____

(1)

(2 točki)

4. Proizvodnih dejavnikov je manj, kot jih potrebujemo za proizvodnjo dobrin.

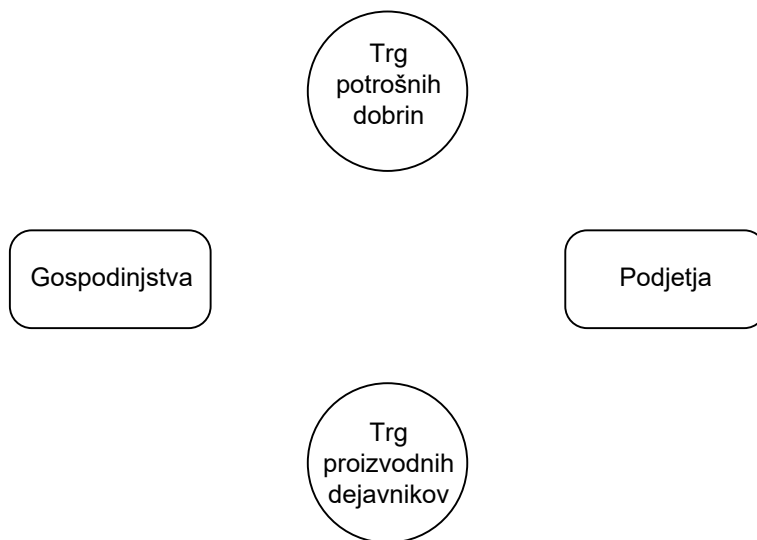
Levi stolpec prikazuje proizvodne dejavnike, v desnem stolpcu pa so navedeni konkretni primeri dejavnikov.

Povežite proizvodne dejavnike s primeri tako, da na črto v desnem stolpcu vpišete ustrezno črko iz levega stolpca.

A	narava	_____	Proizvodni dejavnik, ki ga izdeluje, predeluje in oblikuje človek.
B	delo	_____	Sposobnost posameznika, da organizira ostale proizvodne dejavnike in prevzema tveganje.
C	kapital	_____	Učinkovitost posameznika je odvisna od stopnje izobrazbe, znanja, sposobnosti in spretnosti.
D	podjetništvo	_____	Medtem ko razlikujemo prst glede na rodovitnost, razlikujemo rude glede na vsebnost kovin.

(2 točki)

5. Slika prikazuje osnovni model ekonomskega krožnega toka.

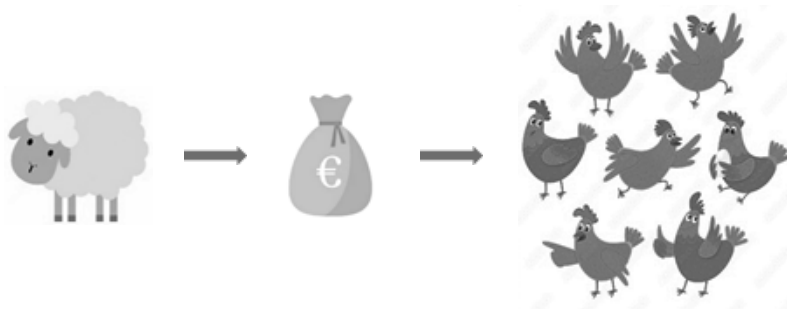
- Dopolnite sliko tako, da nanjo vrišete s polno črto stvarne tokove in s črtkano črto denarne tokove, ki potekajo med podjetji in gospodinjstvi.
- Osnovni model ekonomskega krožnega toka dopolnite s trgom kapitalnih dobrin.

(1)

(1)
(2 točki)

6. Slika prikazuje obliko menjave.

- Obkrožite pravilno trditev.

Slika prikazuje

- A neposredno menjavo.
- B posredno menjavo.
- C verižno menjavo.

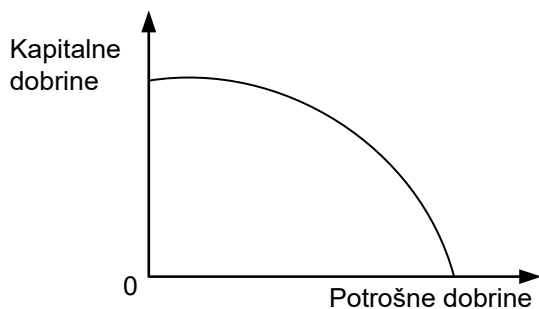
(1)

- Opredelite pojem denar.

(1)
(2 točki)

7. Slika prikazuje krivuljo alternativnih možnosti proizvodnje v državi Grandiji.

- Na sliki vrišite proizvodno izbiro, ki bi Grandiji omogočila pospešen razvoj države v prihodnje, in jo označite s črko A.

(1)

- Opredelite pojem proizvodnja.

(1)
(2 točki)

8. V podjetju Skiro, d. o. o., je zaposlenih 6 delavcev, ki naredijo vsak teden 95 električnih skirojev. Lastnik podjetja namerava povečati obseg proizvodnje.

- V kratkem roku sodelujejo v proizvodnji fiksni in variabilni proizvodni dejavniki. Navedite primer fiksnega proizvodnega dejavnika v podjetju Skiro, d. o. o.

(1)

Preglednica prikazuje gibanje mejnega proizvoda v podjetju Skiro, d. o. o., ob povečevanju števila delavcev.

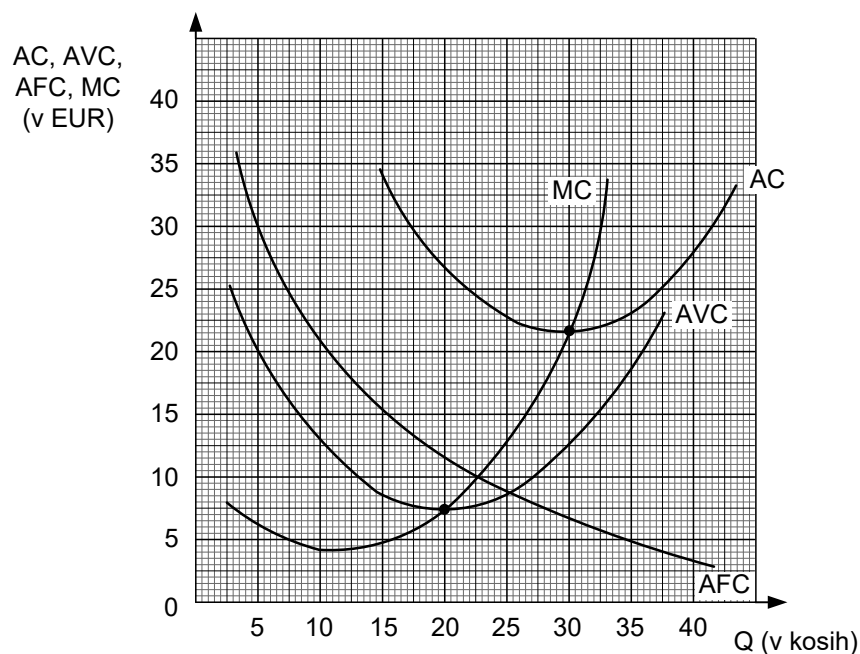
- Dopolnite preglednico tako, da izračunate manjkajoče podatke.

Število delavcev	Celotni proizvod (CP)	Mejni proizvod (MP)
6	95	–
7		10
8		45
9		25
10		20
11		0

(1)
(2 točki)

9. Slika prikazuje povprečne in mejne stroške podjetja Skiro, d. o. o., na dan.

Analizirajte sliko in dopolnite trditve.

Podjetje doseže optimalni obseg proizvodnje, ko so $MC =$ _____.

V podjetju Skiro, d. o. o., je to pri proizvodnji _____ koles na dan.

(2 točki)

10. V podjetju Kraška pica so v letu 2023 spekli 21.132 pic, ki so jih prodali po 10,80 EUR za kos. Pri proizvodnji ene pice so nastali materialni stroški v višini 3,45 EUR, 0,20 EUR je bilo stroškov amortizacije, 5,70 EUR stroškov za plače in 1,10 EUR drugih stroškov.

- Dopolnite trditvi.

Proizvodni stroški v podjetju Kraška pica so v letu 2023 znašali _____ EUR.

Podjetje je s prodajo 21.132 pic ustvarilo prihodek v višini _____ EUR.

(1)

- Izračunajte ekonomičnost poslovanja podjetja Kraška pica v letu 2023.

Izračun:

Rezultat: _____

(1)
(2 točki)

11. Ponudniki na trgu tekmujejo za dosego čim večjega tržnega deleža.

V levem stolpcu so navedeni dejavniki tržne konkurence, v desnem pa primeri, ki jih opisujejo.

Dejavnike konkurence povežite s primeri tako, da na črto v desnem stolpcu vpišete ustrezno črko iz levega stolpca.

A	število ponudnikov	_____	Ustanovitev podjetja za proizvodnjo čipov zahteva več milijard evrov začetnega kapitala.
B	razlikovanje izdelkov	_____	Družina Novak redno spremlja vladno spletno mesto Primerjaj cene, ki omogoča potrošnikom, da primerjajo ceno osnovnih živil v različnih trgovinah.*
C	mobilnost proizvodnih dejavnikov	_____	Na spletni strani emporium.si ponujajo 89 različnih blagovnih znamk oblačil, čevljev, torbic in dodatkov za ženske.
D	racionalno ravnanje	_____	V reviji Gradbeništvo so predstavili lestvico 50 največjih in 50 najboljših podjetij v slovenski gradbeni panogi.**

(* Vir: povzeto po <https://www.zurnal24.si/slovenija/primerjava-cen-predstavili-novo-spletno-orodje-401844>. Pridobljeno: 23. 4. 2023.)

(** Vir: povzeto po <https://www.finance.si/9004149/Razkrivamo-TOP-50-podjetij-v-slovenski-gradbeni-panogi>. Pridobljeno: 23. 4. 2023.)

(2 točki)

12. Tržne strukture se med seboj razlikujejo.

- Vpišite DA, če je trditev pravilna, in NE, če je napačna. Odgovor utemeljite.

_____ V monopolistični konkurenci ponudniki proizvajajo istovrstne izdelke.

(1)

- Utemeljitev:

(1)

(2 točki)

13. Navedite štiri dejavnike tržne ponudbe.

(2 točki)

14. Preglednica prikazuje individualno povpraševanje treh kupcev po vstopnicah za rock koncert pri različni ceni vstopnic.

Cena vstopnice v EUR	Nika	Peter	Timi
90,00	5	–	–
80,00	7	3	–
70,00	11	6	4
60,00	16	10	7
50,00	22	13	10

Dopolnite trditvi.

Pri ceni 60,00 EUR za vstopnico bi ponudniki lahko prodali _____ vstopnic za rock koncert.

(1)

Pri ceni 60,00 EUR za vstopnico bi Nika za nakup vstopnic porabila _____ EUR.

(1)

(2 točki)

M 2 4 2 7 0 1 1 1 1 1

15. Češnja je sadno drevo z rdečimi koščičastimi plodovi, ki dozori v začetku poletja.

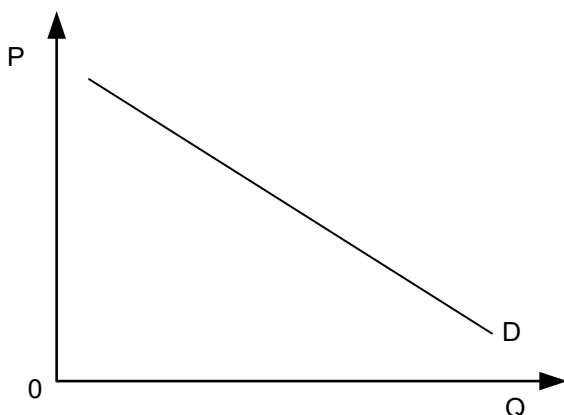
- Obkrožite pravilno trditev.

Obseg povpraševanja po češnjah se zmanjša zaradi

- A slabe letine češenj.
- B podražitve češenj.
- C nizkih cen jagod, ki jih kupci kupijo več.
- D manjše kupne moči kupcev zaradi inflacije.

(1)

- Grafično ponazorite manjši obseg povpraševanja po češnjah.

(1)
(2 točki)

16. Podjetje Fresh, d. o. o., proda 700 kozarcev mareličnega kompota na mesec po ceni 8,00 EUR za kozarec in 900 kozarcev breskovega kompota po ceni 10,00 EUR za kozarec. Če se cena mareličnega kompota zviša za 15 %, bo podjetje prodalo 1.100 kozarcev breskovega kompota na mesec.

Podčrtajte pravilni navedbi in dopolnite trditev (uporabite izračun).

- Marelični in breskov kompot sta **substituta** / **komplementarni dobrini**.

(1)

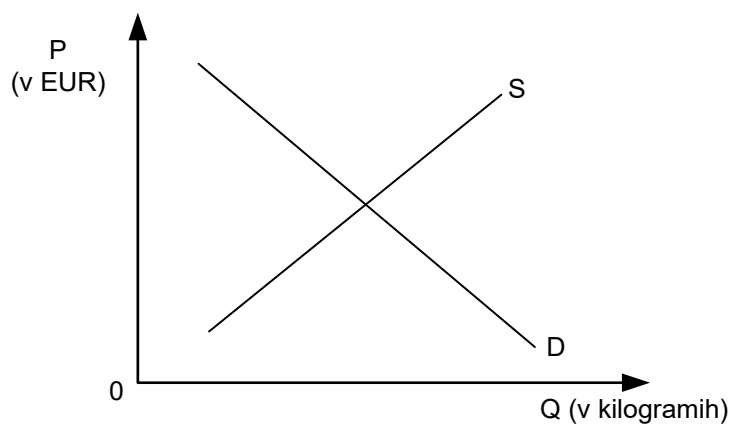
- Če se marelični kompot podraži za 1 %, se povpraševanje po breskovem kompotu **poveča** / **zmanjša** za _____ %.

(1)
(2 točki)

17. Na trg jabolk vplivajo številni dejavniki. Letos so bile vremenske razmere zelo ugodne za sadjarstvo, obenem pa se je spremenil okus potrošnikov in ti zdaj raje kupujejo agrume.

Na sliki vrišite spremembi in ju označite.

(2 točki)

18. Lastniki proizvodnih dejavnikov prejemajo različne dohodke.

Preglednico dopolnite tako, da ob opredelitvi zapišete ustrezen ekonomski pojem oziroma da pojasnite ekonomski pojem, ki je naveden.

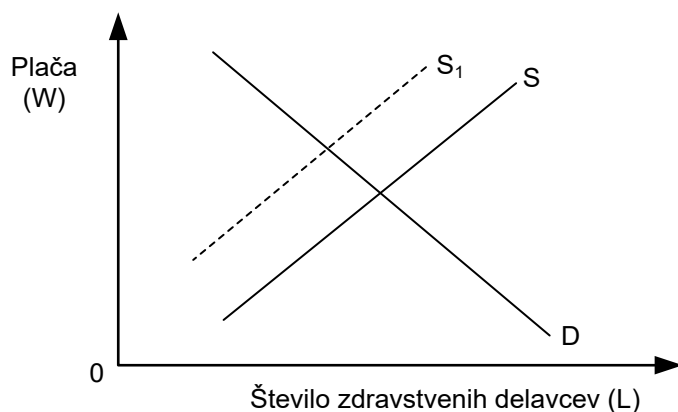
Pojem	Opredelitev
	Presežek prihodkov nad stroški podjetja.
obrestna mera	

(2 točki)

M 2 4 2 7 0 1 1 1 3

19. Slika prikazuje spremembo **na trgu delovne sile** v zdravstvu.

Izberite pravilni odgovor in ga utemeljite.

- Ravnotežna plača zdravstvenih delavcev bo
nižja / enaka / višja.

(1)

- Utemeljitev:

(1)
(2 točki)

20. Podjetnik Marko načrtuje investicijo v razširitev podjetja v višini 500.000,00 EUR. Kapital si izposodi v banki po 6-% obrestni meri. Marko načrtuje, da bo z investicijo dosegel 8-% donosnost.

- Izračunajte pričakovani dobiček podjetnika.

Izračun dobička:

Rezultat: _____ EUR

(1)

- Podčrtajte pravilno navedbo in dopolnite trditev.

Marko bo z investicijo ustvaril **ustrezno visok** / **prenizek** dobiček, saj je pričakovana rentabilnost (donosnost) _____ od obrestne mere.

(1)
(2 točki)

21. Bruto domači proizvod (BDP) se razlikuje od bruto nacionalnega proizvoda (BNP).

Med članicami EU se kažejo precejšnje razlike med vrednostjo BDP in BNP.

Podčrtajte pravilne navedbe.

- Na Irskem posluje veliko multinacionalnih podjetij, ki povečujejo irski **BDP** / **BNP**, medtem ko se velik del prihodkov, ustvarjenih s to proizvodnjo, vrne h končnim lastnikom podjetij v tujini.

(1)

- Plača slovenskega državljana, ki dela v Luksemburgu, je del **luksemburškega BDP** / **slovenskega BDP** in del **luksemburškega BNP** / **slovenskega BNP**.

(1)
(2 točki)

22. Prebivalstvo vpliva na velikost in strukturo BDP.

Dopolnite besedilo.

- Prebivalstvo je najpomembnejši dejavnik BDP, saj je vir _____, ki je sposobna/-no ustvarjati BDP.

(1)

- V Sloveniji proizvodnja izdelkov in storitev ob optimalnem obsegu močno presega slovenske potrebe po njej, zato so podjetja prisiljena _____.

(1)
(2 točki)

23. Preglednica prikazuje gibanje prebivalstva Slovenije v letu 2021.

Srednje število prebivalcev	Nataliteta (živorojeni)	Mortaliteta (umrli)	Naravna rast	Imigracije (priselitve)	Stopnja emigracij (‰)	Migracijski saldo (neto selitve)
2.108.078,5		23.261	−4.277		10,03	2.480

(Vir: SURS. Pridobljeno: 24. 8. 2022.)

Analizirajte podatke o gibanju prebivalstva Slovenije v letu 2021 in dopolnite preglednico tako, da izračunate manjkajoča podatka. Rezultat zaokrožite na celo število.

– Izračun natalitete:

(1)

– Izračun imigracij:

(1)
(2 točki)

24. V globalnih projekcijah v Organizaciji za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) ugotavljajo, da se svetovno gospodarstvo srečuje z vse večjimi izzivi. Pri OECD kot primer dobro izbranih politik navajajo davčno razbremenitev najnižje plačanih delavcev.

(Vir: povzeto po <https://www.finance.si/9006184/OECD>. Pridobljeno: 23. 4. 2023.)

Obkrožite pravilno navedbo in utemeljite smiselnost ukrepa v recesiji.

– Davčna razbremenitev nižje plačanih delavcev je ukrep

- A ekspanzivne fiskalne politike.
- B ekspanzivne denarne politike.
- C restriktivne fiskalne politike.
- D restriktivne denarne politike.

(1)

– Utemeljitev:

(1)
(2 točki)

25. Mednarodni denarni sklad (IMF) je mednarodna finančna organizacija za pospeševanje gospodarske rasti in visoke stopnje zaposlenosti ter zagotavljanje občasne finančne pomoči državam. Predstavnik IMF v Sloveniji je Donal McGettigan.

V levem stolpcu so naštetí cilji ekonomske politike, v desnem stolpcu pa so trditve, ki opisujejo te cilje.

Povežite cilje ekonomske politike s trditvami tako, da na črto v desnem stolpcu vpišete ustrezno črko iz levega stolpca.

A	stabilna raven cen	_____	Predstavnik IMF pravi, da bi si morala Slovenija še naprej prizadevati za visoke investicije, ki bi pripomogle k nadaljnji rasti.*
B	nizka stopnja brezposelnosti	_____	IMF pričakuje, da se bo inflacija prihodnje leto in v naslednjih letih znižala.*
C	gospodarska rast oz. gospodarski razvoj	_____	Predstavnik IMF je poudaril pomen aktivne politike zaposlovanja.*

(* Vir: povzeto po <https://www.finance.si/9006146/>. Pridobljeno: 23. 4. 2023.)

(2 točki)

26. Evropska centralna banka (ECB) je ugotovila, da je količina denarja, ki je v obtoku v evroobmočju, prevelika.

Podčrtajte pravilne navedbe.

ECB je 22. marca 2023 zaradi prevelike količine denarja v obtoku morala sprejeti ukrepe

ekspanzivne / restriktivne denarne politike. Obrestno mero za operacije glavnega

refinanciranja je **znižala / zvišala** na 3,5 %, da bi **znižala / zvišala** stopnjo inflacije.

(Vir: povzeto po <https://www.finance.si/9011220/>. Pridobljeno: 23. 4. 2023.)

(2 točki)

27. Gospodarsko povezovanje držav temelji na mednarodnih sporazumih.

- Opredelite pojem carinska unija.

(1)

- Opredelite pojem devizni tečaj.

(1)
(2 točki)

28. V časniku Finance preberemo novico: »Medtem ko je zaključni tečaj EUR v sredo znašal 1,056 USD za en evro, je zgodaj zvečer, ob 18. uri, v četrtek tečaj znašal 1,062 USD za evro.«

(Vir: povzeto po <https://www.finance.si/9011220/ECB>. Pridobljeno: 23. 4. 2023.)

Trditve se nanašajo na devizni tečaj evra v novici.

Vpišite DA, če je trditev pravilna, in NE, če je napačna.

_____ Evro je v četrtek apreciiral, saj je bilo treba za en evro odšteti več dolarjev.

_____ Dolar je v četrtek revalviral, njegova vrednost je znašala 0,9416 evra.

_____ Dobrina, ki je v sredo stala 50,00 EUR, je v četrtek stala 53,10 USD.

(2 točki)

29. Preglednica prikazuje podatke za Slovenijo v letu 2021.

Srednje število prebivalcev	Delovno sposobno prebivalstvo (v tisočih)	Aktivno prebivalstvo (v tisočih)	Delovno aktivno prebivalstvo (v tisočih)
2.108.078,5	1.739	1.028	981

(Vir: SURS. Pridobljeno: 24. 8. 2022.)

Analizirajte podatke v preglednici in izračunate število brezposelnih in stopnjo registrirane brezposelnosti.

- Izračun brezposelnih:

(1)

- Izračun stopnje registrirane brezposelnosti:

(1)
(2 točki)

30. »Skupščina Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) je na izredni seji obravnavala prva predloga zakonov v sklopu zdravstvene reforme. Po burni razpravi so sklenili, da predloga zakona o ZZZS-ju in zdravstvenem informacijskem sistemu ne rešujeta ključnih težav v zdravstvu.«

(Vir: <https://www.rtvsllo.si/zdravje/zzzs-reformna-zakonska-predloga-ne-resujeta-tezav-v-zdravstvu/665333>.
Pridobljeno: 23. 4. 2023.)

Trditve se nanašajo na zdravstveno reformo v Sloveniji.

Vpišite DA, če je trditev pravilna, in NE, če je napačna.

_____ Zavarovanec plačuje prispevke, ki se zbirajo na njegovem osebni računu, zanje skrbijo zavarovalnice, zbrana sredstva investirajo v delnice, nato pa izplačujejo zavarovancu mesečno rento, ki jo zavarovanec prejema do smrti.

_____ Večanje koeficienta starostne odvisnosti prebivalstva v starosti 65 let in več v Sloveniji in naraščanje števila kroničnih bolnikov sta pomembna razloga za zdravstveno reformo.

_____ Razlog za zdravstveno reformo je bil v spodbujanju predčasnega upokojevanja na podlagi ugodnih predpisov.

_____ Eno od temeljnih načel socialne države v zdravstvenem varstvu je zagotoviti državljanom vse tiste zdravstvene pravice, ki so koristne za zdravje in se financirajo po sistemu obveznega zdravstvenega zavarovanja.

(2 točki)

Prazna stran